

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Інститут «Академія мистецтв імені С.С. Прокоф'єва»
Кафедра музичного мистецтва**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту

_____ **М.І.Антоненко**

_____ 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СЦЕНІЧНИЙ РУХ»**

освітній рівень	бакалавр
галузь знань	02 Культура і мистецтво
спеціальність (спеціалізація)	025 «Музичне мистецтво»
освітня програма	«Музичне мистецтво. Вокал» «Музичне мистецтво. Інструментальне виконавство»
тип дисципліни	обов'язкова

Київ – 2020 рік

Розробник: Никоненко Р. М., кандидат мистецтвознавства завідувач секції режисерів та артистів естради мистецьких видовищ і цирку, старший викладач кафедри

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри музичного мистецтва

Протокол від 16 жовтня 2020 року № 1/2

Завідувач кафедри музичного мистецтва

Марченко В.В.

Погоджено:
Гарант освітньої програми

(підпис, ініціали, прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Розподіл годин за навчальним планом		
Кількість кредитів:	6	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	180		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	1	Лекції:	-	4
Семестр:	1-2	Практичні заняття:	60	6
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	2	Семінарські заняття:	-	-
самостійна робота:	4	Самостійна робота:	120	
Форма підсумкового контролю:	екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у кафедри музичного мистецтва, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою akademart@ukr.net.

2. Програма навчальної дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни:

Препозит:	Постпозит
Спеціальний інструмент, Вокал	Сценічна майстерність, Інструментальний ансамбль, Вокальний ансамбль, Камерний ансамбль

Мета вивчення дисципліни: викладання навчальної дисципліни «Сценічний рух» – розкриття творчих здібностей і розвиток психофізичних можливостей природного апарата студентів, виховання пластичної культури виконавця, набуття початкових вмінь підвищувати і творчо використовувати пластичну виразність виконавців. Основними завданнями навчальної дисципліни «Сценічний рух» є всебічний розвиток тіла шляхом різноманітних тренувань; усунення індивідуальних фізичних і психічних недоліків; розширення діапазону рухових можливостей; уміння вибудовувати пластичні фрази і діалог з партнером на основі набутих навичок.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.

ПРН 3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/ навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Загальні компетентності (ЗК)				
ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 3
ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 3
ЗК 17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 3
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
СК 1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 3
СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 3
СК 7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 3
СК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.	ПРН 1	ПРН 1	ПРН 3	ПРН 3

Зміст навчальної дисципліни

Розділ I. Розвиток і виховання психофізичних якостей. Загальні навички

Тема 1. Розвиток гнучкості

Вправи підвищують рівень психофізичних якостей дуже необхідним для якнайшвидшого створення фізичної поведінки в ролі. Одна частина вправ повинна підняти фізіологічний і емоційний тонус — підготувати мускулатуру, серцево-судинну систему і дихання, інша — покликана за допомогою простої координації зосередити увагу. Основні завдання: зміцнення м'язів тулуба, розвиток гнучкості суглобів, виправлення постав, розвиток пам'яті на рухи. Тренування дихання у гімнастичних вправах. Спеціальні вправи для тренування дихання.

Тема 2. Рівновага і увага

Розвиток всіх частин тіла та залежність кожного руху від положення тіла. Керування центром ваги тіла — вірний розподіл ваги на опорні точки від положення тіла. Навички керування інерціями тіла, опанування необхідної постави та ходи. Вдале виконання вправ в рівновазі є доказом досить високого рівня координації, достатньої м'язової напруги і сміливості. У вправах на рівновагу особливою роль відіграють ноги, які виконують функцію опори. Рівновагу в парі за допомогою рук, плечей, ніг, будь-яких інших предметів. Засвоївши комплекс вправ на рівновагу, студент з особливою виразністю зможе зрозуміти наскільки необхідна точність рухів, наскільки сильно будь-який (навіть дуже невелике) рух може змінити розташування тіла в просторі.

Тема 3. Швидкість та темп

Уміння студента виконувати будь-які рухи з різною швидкістю і в різних темпах. Швидкість. Темп. Поняття про шість швидкостей. Біологічний астрономічний час. Увага.

Тема 4. М'язова напруга

Актор, як об'єкт уваги глядачів: відчуває турботу, почуття незручності, засмучення та ін., що викликає затиск м'язів обличчя, рук, ніг, голосу. Володіння м'язовим апаратом. М'язи та увага. Вправи на свободу м'язів.

Тема 5. Постава та хода

Вдосконалення пластичних навичок починається з виправлення можливих помилок у поставі і ході у студента, за допомогою будь якого тренувального комплексу. Розповісти і показати найбільш типові відхилення постави і ходи з метою їх виправлення. Необхідність проводити роботу і поза навчальної аудиторії. Красива і гарна хода не тільки успішне виконання ролі, і дуже необхідно в житті. Від гарного до горбатого, клишоногого, шкутильгаючого, скарлюченого і т. д.

Тема 6. Координація

Сценічна дія за своєю структурою багатогранна, поєднує в собі словесну і фізичну дію. У життєвій ситуації ми не замислюємося про контролювання мови, деяких фізичних дій, з'єднаних з роботою правого і лівого півкуля головного мозку. Без координації не може бути жодного виразного руху, жодної точно виконаної мізансцени. Уміння свідомого управління даним процесом, а також побудова певних логічних схем-дій і контроль над їх виконанням далеко не другорядне завдання в акторській професії. Суміжні поняття: дисонанс, стереотип, затиск, пластична партитура ролі, побутової і виразний жест.

Розділ II. Пластичність

Тема 1. Скульптурність тіла в русі і статиці

Естетичні вимоги виховання апарату втілення, перш за все, спрямовані на формування правильної постави. Освоєння вікових, професійних, національних та інших характерних рис людської пластики. Безперервність руху — один з основних навиків, що характеризують пластичну культуру актора. При цьому, належним чином освоюються жест великого плану, локально обмеженого при загальній статиці, а так само композиційні

прийоми побудови руху в їх змістовній та емоційно насиченою формі (концепції Ф. Дельсарта, Е. Декру та ін.).

Тема 2. Пластична виразність рук

Жест як один з основних способів відображення психофізичного стану актора при реалізації конкретної дії. Єднання форми і змісту жесту. Жест — ілюстративний, семантичний, емоційний. Енергія, швидкість і амплітуда жесту. Характеристика рухів і емоційна виразність жесту. Кисть — душа жесту.

Тема 3. Розвиток сценічного самопочуття

Засоби створення сценічного самопочуття. Складова частина сценічної дії; темп як характеристика зовнішніх ознак розвитку дії. Ритм як характеристика внутрішніх ознак розвитку дії.

Тема 4. Основи міміки

Міміка є одним з найбільш виразних засобів, за допомогою якої актор передає найскладніші психологічні відтінки, хід внутрішніх монологів персонажів, їхні думки та почуття, які часом важко висловити словами. Виразність обличчя, рота, очей, брів. Лицьові м'язи та їх функції.

Тема 5. Розвиток сценічного спілкування

Основи складової частини спілкування. Життєва природа спілкування між людьми. Сприйняття, оцінка, віддача. Спілкування в умовах запропонованих обставин. Значення всіх елементів сценічної дії у реалізації процесу спілкування.

Тема 6. Ідентифікація. Ритмічність.

Точна передача об'єкта за допомогою власного тіла вимагає гарного розвитку суглобів досконалого пізнання і технології роботи з уявленими предметами. Визнання ідентифікації робить мистецтво актора більш різноманітним за засобом виявлення, видовищним і уніфікованим. Одним з важливих якостей актора є вміння уловлювати мелодію і передавати її характер відповідним рухом. Це більш ускладнена координація тіла, так як узгодження активності м'язів пов'язані з музичним ритмом і уявою. Даний комплекс спрямований на успішне виконання не тільки рухової дії, а й спілкування з партнером, предметом в умовах сценічного завдання. Суміжні поняття — ритм, темп, метр в різних видах мистецтва. Вчення К. С. Станіславського про темпоритм. При виконанні вправ можна діяти повільно, помірно, швидко і т.п.

Тема 7. Групова імпровізація

Групова пластична імпровізація найбільш складний процес пластичного виховання актора, що дозволяє підготувати психофізичний апарат тотального залучення до творчого процесу при конкретно поставленій задачі. Відчуття об'єму в чинному просторі, координація і узгодженість у групі при створенні пластичної композиції сприяє розвитку найбільш широкого діапазону пластичної виразності актора і швидкості його реакції. Організуючим початком групової пластичної імпровізації є ретельно підібрана музична композиція

Тема 8. Музичність в сценічній пластиці

Музика та її роль у створенні атмосфери ролі. Пластичний мотив та пластичний акцент. Композиційні принципи: мізансценування дії у виставі, повторення, контраст, варіація.

3. Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

ДЕННА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	Всього	у тому числі		
		л	п/лаб.	прак

1	2	3	4	5	6
Розділ I. Розвиток і виховання психофізичних якостей. Загальні навички					
Тема 1. Розвиток гнучкості				4	8
Тема 2. Рівновага і увага				4	8
Тема 3. Швидкість та темп				4	8
Тема 4. М'язова напруга				4	8
Тема 5. Постава та хода				4	8
Тема 6. Координація				6	12
Залік					
Разом за розділом				26	52
Розділ II. Пластичність					
Тема 1. Скульптурність тіла в русі і статиці				4	8
Тема 2. Пластична виразність рук				4	8
Тема 3. Розвиток сценічного самопочуття				4	8
Тема 4. Основи міміки				4	8
Тема 5. Розвиток сценічного спілкування				4	8
Тема 6. Ідентифікація. Ритмічність.				4	8
Тема 7. Групова імпровізація				6	12
Тема 8. Музичність в сценічній пластиці				4	8
Залік					
Разом за розділом				34	68
Усього годин				60	120

4. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема. Розвиток гнучкості- засвоєння вправ на зосередження гнучкості м'язів тулуба.	8
2	Тема. Рівновага та увага -засвоєння вправ на зосередження уваги.	8
3	Тема. Швидкість і темп- засвоєння вправ з темпу та руху.	8
4	Тема. М'язова напруга- засвоєння вправ на м'язове напруження.	8
5	Тема. Постава і хода- засвоєння вправ вільної (розкутої) ходи.	8
6	Тема. Координація -тренувати внутрішню здатність до виконуваних дій у поєднанні з готовністю тіла. Придумати власні вправи в умовах пропонованих обставин (побутові, фантастичні і т. д.).	12
7	Тема. Скульптурність тіла в русі і статиці - виконання вправ, спрямованих на правильність послідовність пересування тіла в просторі при ході та виконання корегуючих вправ на виправлення постави. Виконання і відпрацювання вправ, спрямованих на оволодіння напругою і розслаблення м'язів всіх частин тіла. Виконання і відпрацювання вправ, спрямованих на розвиток гнучкості суглобів і вміння поперемінно блокувати окремі групи м'язів частин тіла. Виконання спеціальних вправ, спрямованих на вміння фіксувати і змінювати положення частин тіла «в мертвій гочці» при роботі з уявленим середовищем і уявними силами.	8
8.	Тема. Пластична виразність рук- вдосконалення пластики рук	8

	за допомогою розвитку рухливості суглобів обох кінцівок (розвороти, хвилеподібні і змієподібні рухи в пальцях, кистях, всією рукою). Виконання вправ на взаємодію рук, на симетричне і асиметричне єднання рухів. Виконання стилізованих вправ в комбінації з образним втіленням світу, засобами пластики представників фауни і флори.	
9	Тема. Розвиток навичок сценічного самопочуття- вправи та етюди на сценічну дію.	8
10	Тема. Основи міміки -тренування рухливості лицьових м'язів та осіб голови. Вивчення творів мистецтва — живопису, графіки, скульптури. Виконання вправ перед дзеркалом у білій масці особи міма.	8
11	Тема. Розвиток сценічного спілкування -вправи на виправдання єдності місця дії та часу.	8
12	Тема. Ідентифікація. Принцип уподібнення. Ритмічність - засвоєння вправ з уявними предметами. Вправи — «у парку», «танцмайданчик», «теніс». При цьому можна використовувати як уявлені предмети так і реальні. Скласти власну композицію на вибрану музичну тему зі зміною темпоритму.	8
13	Тема. Групова пластична імпровізація- засвоєння вправ на творчу фантазію	12
14	Тема. Музичність в сценічній пластичі- засвоєння вправ руху з музичним твором.	8

5. Критерії та система оцінювання результатів навчання

	Вид роботи і критерії оцінювання	Кількість балів
.	Участь у семінарі: • підготовка; • активність; • креативність та ініціатива.	5 балів – одне заняття; денна форма навчання – до 40 балів;
.	Завдання самостійної роботи репродуктивного рівня: • повнота, послідовність і точність.	2 бали – одне завдання
.	Завдання самостійної роботи творчо-критичного рівня: • повнота, послідовність і точність; • креативність і оригінальність виконання.	10 балів – одне завдання
.	Екзамен • повнота, послідовність і точність; • креативність і оригінальність мислення.	До 40 балів
	Разом:	100 балів

5.1. Політика курсу

Звертається особлива увага на відвідування студентами занять (за це здобувач освіти отримує перших 50 балів), підготовку запропонованих завдань самостійної роботи, участь у конкурсі «Найкраще запитання до викладача» на кожному занятті, творчий підхід до вирішення проблемних ситуацій, уміння застосовувати теоретичні знання при накресленні (моделюванні) шляхів розв'язання таких ситуацій, активна участь у мікровикладаннях (ділових іграх), де передусім оцінюється вміння активізувати навчально-пізнавальну діяльність учасників педагогічної гри, зокрема шляхом постановки проблемних запитань до виконавців тих чи інших ролей.

5.2. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Розділ 1							Розділ 2						Модул. контр.	Підс. контроль (екзамен)	Сума
Поточний контроль							Поточний контроль								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T1	T2	T3	T4	T5	T6			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	100

5.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79	добре	C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65	задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29	незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Айслер-Мертц К. Язык жестов М. : Фаир-Пресс, 2001. 160 с. : ил. (Грандиозный мир).
2. Барро Жан-Луи Воспоминания для будущего. М. : Искусство, 1979. 391 с.
3. Бегун П. И., Шукейло Ю. А. Биомеханика : учебник для вузов. СПб. : Политехника, 2000. 463 с.
4. Боген М. М. Обучение к двигательным действиям. М. : Физкультура и спорт, 1985. — 192 с.
5. Василько В. С. Фрагменты режиссури. К. : Мис-тецтво, 1967. 384 с.
6. Волконский С. М. Выразительный человек. СПб. : Аполлон, 1913.
7. Вокруг Гротовского : коллективная моногр. СПб. : СПбГА-ТИ, 2009. 208 с.
8. Голубовский Б. Г. Пластика в искусстве актера. М. : Искусство, 1986. 189 с.
9. Горелов И. Н. Безмолвный мысли знак. М. : Мол. Гвардия, 1991. 240 с.
10. Гротовский Е. Наследники. *Артист. Режиссер. Театр*. М., 2003. 335 с.
11. Громов Ю. И. Танец и его роль в воспитании пластической культуры актера. СПб [и др.] : Планета музыки : Лань, 2011. 256 с.
12. Ефимов Э. М. Замысел – фильм – зритель. М. : Искусство, 1987. 270 с.
13. Кнебель М. О. О действенном анализе пьесы и роли. М. : Искусство, 1982.
14. Кох И. Основы сценического движения. М. : Искусство, 1970. 568 с.
15. Кох И. Сценическое фехтование. СПб. : СПбГУП, 2008. 440 с., ил.
16. Максимов В. Эстетический феномен Антонена Арто / В. Макси-мов. — СПб. : Гиперион, 2007. — 316 с.
17. Маркова Е. В. Современная зарубежная пантомима. *La mime*. М. : Искусство, 1985. 191с.
18. Маркова Е. В. Пантомима XX века : сценарии и описания. СПб. : СПбГАТИ, 2006. 160 с.

19. Маркова Е. В. Этьен Декру. Теория и школа "mime pur" : учеб. Пособие. СПб. : СПбГАТИ, 2008. 224 с.
20. Мейерхольд В. Э. Статьи. Письма. Речи. Беседы : в 2-х т. М. : Искусство, 1968. Т. 1. 352с.
21. Мейерхольд В. Э. Статьи. Письма. Речи. Беседы : в 2-х т. М. : Искусство, 1968. Т. 2. 644 с.
22. Мерцалова М. История костюма. М. : Искусство, 1971. 197 с.
23. Морозова Г. Сценический бой (фехтование и пластические трюки в спектакле). М. : Искусство, 1970. 141 с.
24. Морозова Г. Пластическое воспитание актера. М. : Terra Спорт, 1998. 238 с.
25. Немировский А. Б. Пластическая выразительность актера . М. : Искусство, 1976. 128с.

Додаткові

1. Никитин В. Н. Пластикодрама : новое направление в арт-терапии. М. : Когито-Центр, 2003. 183 с.
2. Новицкая Л. П. Тренинг и муштра. М. : Сов. Россия, 1969. 272 с.
3. Пиз Алан Язык телодвижений. СПб. : Изд. дом Гутенберг, 2000. 188 с.
4. Румнев А. А. О пантомиме. М. : Искусство, 1964. 244 с.
5. Рутберг И. Г. Пантомима. Опыты в мимодраме. М. : Сов. Россия, 1977. 112 с.
6. Вакуленко А. А. Вогняна квітка лікує. *Сак-сагань* : літ.-худ. та публіцистич. альманах. 1993. № 1 (9). С. 28–35.
7. Симонов Р. Н. С Вахтанговым. М. : Искусство, 1959.
8. Станиславский К. С. Работа актера над собой. М. : Худ. лит., 1938. 576 с.
9. Таиров А. Я. О театре. М. : ВТО, 1970. 604 с.
10. Чехов М. А. Литературное наследие : в 2-х т. Т. 2. : Об искусстве актера / сост. И. И. Амброскина, М. С. Иванова, Н. А. Крымова; вступ. статья М. О. Кнебель. М. : Искусство, 1986. — 559 с.
11. Элькис Г. Я. О пластическом тренаже актера. К. : Мистецтво, 1986. 118 с.

Інформаційні ресурси

1. Прийоми акторської майстерності та імпровізаційні вправи на заняттях із сценічного руху як одна з умов самореалізації учнів вокально-хорового відділення: http://osvita.ua/school/lessons_summary/upbring/37435/
2. Сценичний рух — основа органічної поведінки: <http://bo0k.net/index.php?bid=22517&chapter=1&p=achapter>
3. Основи сценічного руху: <http://bookitut.ru/Osnovy-sczenicheskogo-dvizheniya.html>
4. Книги, статті, учебники по мастерству актера, сценической речи, сценическому движению, истории театра: <http://www.krispen.narod.ru/knigi.html>
5. Н. Т. Белякова. Фигура, Грация, Осанка: <http://ivanstor.narod.ru/fgo/index.htm>
6. Вправи на розвиток пластичності: <http://www.godmol.ru/sport/139-plastichnost.html>

Доповнення та зміни, внесені до робочої програми